

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2024-65)

15 HAZİRAN

ULUSLARARASI YAŞLILARA ŞİDDET VE İSTİSMAR FARKINDALIK GÜNÜ (2024)

Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü, yaşlılık dönemi için kronolojik yaşı dikkate almakta, 60 veya 65 yaş üzerindeki bireyleri yaşlı olarak kabul etmektedir.^{1,2} Dünya genelinde yaşlı bireylerin sayısı ve toplumdaki payı artma eğilimindedir. Örneğin, 2019 yılında 60 yaş ve üzeri kişi sayısı 1 milyar iken, 2030 yılında 1,4 milyar, 2050 yılında ise 2,1 milyar olacağı tahmin edilmektedir. Bu artışın daha önce görülmemiş bir hızda gerçekleştiği ve ilerleyen yıllarda özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşlı nüfusun daha da artacağı öngörülmektedir.³

Türkiye’de 65 yaş ve üzeri nüfus 2018’de yaklaşık 7,2 milyon iken, 2023’te 8,7 milyona yükselmiştir. 2018’de yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payı %8,8 iken, 2023’te %10,2’ye ulaşmıştır. Nüfus projeksiyonlarına göre 2030 yılında bu payın 12,9’a, 2060’ta %22,6’ya ve 2080’de %25,6’ya yükseleceğine dair tahminler, dünyadaki artış ile paralellik göstermektedir.⁴

Yaşlı istismarı, bir bakıcı veya güven beklentisi içeren bir ilişkide bulunan başka bir kişi tarafından 60 yaş ve üzeri bir yetişkine zarar veren kasıtlı bir eylem veya eylemsizlik olarak tanımlanmaktadır. 60 yaş ve üzeri her 6 kişiden 1’i, toplum içinde bir tür istismara maruz kalmaktadır. Huzurevleri ve bakım evleri gibi kurumsal ortamlarda yaşlı istismarı daha sık görülmekte olup, her 3 kişiden 2’si istismara maruz kaldığını bildirmektedir. Yaşlıların küresel düzeyde sayıları arttığından, istismara maruz kalan yaşlıların sayısının da artacağı öngörülmektedir. Yaşlıların istismarı ciddi fiziksel yaralanmalara ve uzun vadeli psikolojik sonuçlara, huzurevine yerleştirilme riskinin artmasına, acil servis kullanımının artmasına, hastaneye yatışı ve erken ölüme yol açabilmektedir.⁵

Yaşlı istismarı, dünya çapında milyonlarca yaşlının sağlığını ve insan haklarını etkileyen küresel bir sosyal sorundur. Dünyanın pek çok yerinde yaşlı istismarı çok az bilinmekte veya buna çok az müdahale edilmektedir. Bu konunun önemli bir halk sağlığı ve toplumsal sorun olduğunu gösteren kanıtlar giderek artmaktadır. Sağlık ve sosyal perspektiften bakıldığında hem birinci basamak sağlık hizmetleri hem de sosyal hizmet sektörü sorunu tespit etmek ve ele almak için iyi bir donanıma sahip olmadıkça, yaşlı istismarının saptanmasındaki yetersizliklerin devam edeceği düşünülmektedir.⁶

Yaşlı istismarına dikkat çekilmesi ve konuyla ilgili farkındalık oluşturulması amacıyla Uluslararası Yaşlılara Şiddet ve İstismar Farkındalık Günü, Uluslararası Yaşlı İstismarını Önleme Ağı’nın (INPEA) talebi üzerine Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Aralık 2011’de ilan edilmiştir. Bu özel gün, tüm dünyadaki yaşlıların maruz kaldığı istismar ve şiddete karşı sesini yükselttiği bir gün olarak kabul edilmektedir.⁷

¹ WHO – Ageing [İnternet] https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1 Erişim: 10.06.2024

² United Nations – Ageing [İnternet] <https://www.un.org/en/global-issues/ageing> Erişim: 10.06.2024

³ WHO – Ageing [İnternet] https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1 Erişim: 10.06.2024

⁴ TÜİK – İstatistiklerle Yaşlılar, 2023 [İnternet] <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Elderly-Statistics-2023-53710#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Ya%C5%9F%20n%C3%BCfus%20olarak%20 Kabul%20edilen%20y%C3%BCkseldi>. Erişim: 10.06.2024

⁵ WHO – Abuse of Older People [İnternet] https://www.who.int/health-topics/abuse-of-older-people#tab=tab_1 Erişim: 10.06.2024

⁶ United Nations - World Elder Abuse Awareness Day [İnternet] <https://social.desa.un.org/issues/ageing/events/world-elder-abuse-awareness-day> Erişim: 10.06.2024

⁷ United Nations - World Elder Abuse Awareness Day [İnternet] <https://social.desa.un.org/issues/ageing/events/world-elder-abuse-awareness-day>

Bu doküman, Dr. Murat Özbek tarafından, Prof. Dr. Nüket Paksoy Erbaydar danışmanlığında 15.06.2024 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik vb. ortamlarda kullanılması önerilmektedir:

Özbek Murat, Paksoy Erbaydar Nüket. 15 Haziran Uluslararası Yaşlılara Şiddet ve İstismar Farkındalık Günü Bilgilendirme Notu-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2023/2024-65 [İnternet] <https://halksagligi.hacettepe.edu.tr/> Erişim: 12.06.2024.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2024-65)

Uluslararası Yaşlılara Şiddet ve İstismar Farkındalık Günü'nün 2024 yılın için teması "Acil Durumlarda Yaşlılara Dikkat" ("*Spotlight on Older Persons in Emergencies*") olarak belirtilmiştir. Doğal afetler, salgın hastalıklar veya çatışmalar gibi acil durumlar, yaşlıları orantısız bir şekilde etkilemekte ve mevcut kırılabilirliklerini daha da kötüleştirmektedir. Yaşlı bireyler genellikle mobilite sorunları, kronik sağlık sorunları veya sosyal izolasyonla karşı karşıya kaldıklarından, acil durum planlaması ve müdahalesinde bu kişilerin ihtiyaçlarının ele alınması oldukça önem taşımaktadır. Bu faktörler yardıma erişme, güvenli bir şekilde tahliye edilme veya zamanında tıbbi bakım ve destek hizmetleri almalarını engelleyebilir. Ayrıca acil durumların sebep olduğu stres ve kaos, yaşlı istismarı riskini (fiziksel, duygusal, mali veya ihmal) artırabilir.⁸

Bu yılki Dünya Yaşlı İstismarı Farkındalık Günü'nde "Acil Durumlarda Yaşlılara Dikkat" temasıyla vurgulanmak istenen konular şu şekilde sıralanmıştır:⁹

- ✓ Acil durumlar sırasında yaşlı bireylerin korunması ve desteklenmesi,
- ✓ Hükümetlerin, uluslararası kuruluşların, kuruluşların ve toplumların acil durumlara hazırlık ve müdahale stratejilerinde yaşlıların güvenliğine ve refahına öncelik verilmesi,
- ✓ Krizler sırasında yaşlıların göz ardı edilmesini önleyecek kapsayıcı politikaların geliştirilmesi,
- ✓ Acil durumlarda yaşlıların karşılaştığı özel zorluklar hakkında farkındalık oluşturularak daha kapsayıcı ve koruyucu bir ortamın teşvik edilmesi ve yaşlıların onurunun korunmasına özen gösterilmesi.

[elder-abuse-awareness-day](#) Erişim: 10.06.2024

⁸ United Nations – World Elder Abuse Awareness Day 15 June [İnternet] <https://www.un.org/en/observances/elder-abuse-awareness-day> Erişim: 10.06.2024

⁹ United Nations – World Elder Abuse Awareness Day 15 June [İnternet] <https://www.un.org/en/observances/elder-abuse-awareness-day> Erişim: 10.06.2024

Bu doküman, Dr. Murat Özbek tarafından, Prof. Dr. Nüket Paksoy Erbaydar danışmanlığında 15.06.2024 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik vb. ortamlarda kullanılması önerilmektedir:

Özbek Murat, Paksoy Erbaydar Nüket. 15 Haziran Uluslararası Yaşlılara Şiddet ve İstismar Farkındalık Günü Bilgilendirme Notu-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2023/2024-65 [İnternet] <https://halksagligi.hacettepe.edu.tr/> Erişim: 12.06.2024.